

1954 januárjában férjhez mentem. Férjem, Horváth József is pedagógus volt, Szabadkán együtt jártunk tanítóképzőbe. 1924-ben született Gyertyánoson (szlovénül Gaberje), Lendva községben. Szeretem a Horváth nevet, magyarosabbnak tartom, mint a családi nevemet. Házasságom révén Lendvára kerültem, Zala megye déli részére, Szlovéniába. Lendva a történelmi Zala vármegye déli részén található, szlovénul a vidék neve Prekmurje, ami magyarul Murántúl, de a magyarok Muravidéknek nevezik.

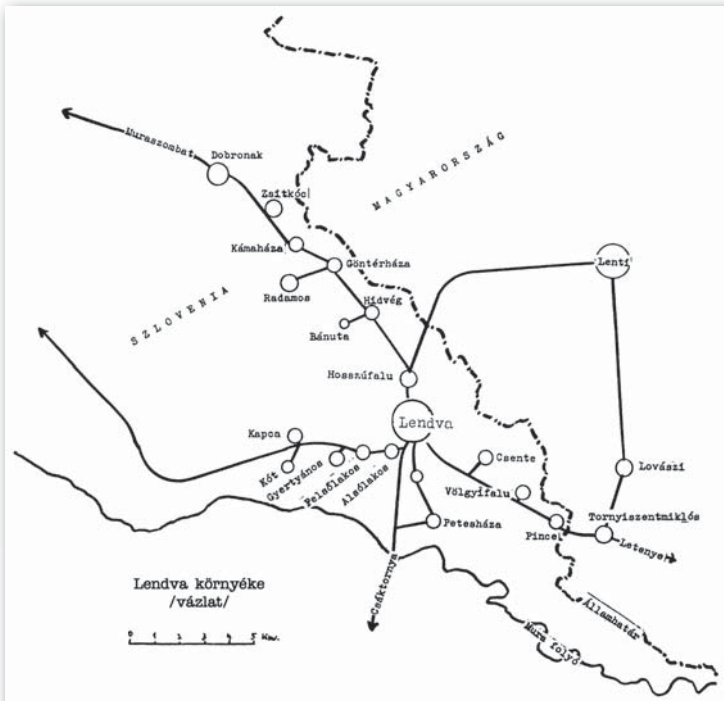
Eddig csak bácskaiként szemléltem a világot, Muravidéken azonban megismertem egy más jellegű tájat, amely erdős, csalitos, átmenetet képez a síkvidék és a hegyvidék között. Nincsenek tanyák, sem népes falvak, mint a Bácskában. Minden három-négy kilométeren található egy település pár száz lakossal. Lendva környéke tele van apró, kis falvakkal: Alsólakos, Felsőlakos, Gyertyános (régbben Zalagyertyános volt a neve), Kót, Kapca, Hosszúfalú stb.

A felsorolt falvak kis térséget hálózhatnak be, néhol szinte át lehet kiabálni egyik faluból a másikba. A falvak a köves utak mentén létesültek, gyalogjárdák nincsenek. Nem kell utcát söprögetni. A házak előtt árok húzódik a lefolyó esővíz levezetésére. Kerékpárral közlekednek a köves úton. Minden családtagnak külön kerékpárja van. Vasárnaponként is szépen felöltözve kerékpáron mennek Lendvára, a templomba. A falvak teljesen Lendva vonzásában élnek. Orvoshoz, üzletekbe, moziba, a felsős tanulók oda járnak iskolába.

Lendva igazi kultúrközpont. Nem is lehet összehasonlítani a mezőgazdasági jellegű Szenttamással. Régebben járási központ volt. Nevezetessége a híres, nagy múltú lendvai vár, amelyben Mátyás király is megszállt, mikor Beatrix királynőért ment Olaszországba. Kétszázötven lépcsőn lehet megközelíteni, egyszer fölmentünk, mondhatom, nem a bácskai síkvidékhez szokott lábnak való. Fentről csodálatos a kilátás, látni a hőmpölygő Mura folyót, a zalai dombságot, a Kerka folyót, a piciny falvak fentről szétszórt babszemeknek hatnak. Lendvának gazdag múltja van. Hat-hét kötet ismertette a város történetét, a Muravidék környékének múltját. Rácsodálkoztam, hogy Szenttamásnak, mely sokkal népesebb lélekszámú település, nincs kiadott monográfiája magyar nyelven.

A lendvai vár

Lendva és környéke

Lendván a belvárosban laktunk a mozival átellenben. Csak egyszobás volt a lakásunk, de gázzal fűtöttünk. Azokban az években folytak Lendva környékén a naftafúrások, tele volt a környék fúrótornyokkal. A nagy kőolaj-kitermelésnek köszönve sokan jól jövedelmező állást kaptak, fellendült a vidék gazdasága. Ma hihetetlennek tűnik, hogy ingyen kaptuk a gázt, az iskolákat, a lakásokat ingyen fűtötték. A régi nagy vaskályhákba bevezették a gázt. Szabályozni nem lehetett, gázórák nem voltak. Ha nagyon meleg lett, kinyitottuk az ablakot. Kezdetben a gázkályhán főztem, nagyon kellett ügyelnem, mert gyorsan kifutott az étel. Otthon, a szálláson kukoricacsutkával tüzeltünk főzés közben. Az iskolában olyan meleg volt, hogy beszéd közben néha kiszáradt a torkunk. Később kancsóban vizet helyeztek a katedrára. Pár év alatt sajnos kimerültek a naftamezők, leszerelték a fúrótornyokat.

A város külterületén működött a régi esernyőgyár, mely 1904-ben létesült Hungária néven. Működésének elején az egész Monarchiát ellátta esernyővel. A vidék tájképén a Lendva-hegy dominál. Hegynek mondják, valójában csak domb. Ott vannak a táj híres szőlőskertjei a jellegzetes présházakkal. A szőlőskertekben a mókusok öröme sok a diófa és a marónifa (szelídgesztenye). Nekem emlékezetes látvány maradt a mókusok hada, fürgén ugráltak egyik ágról a másikra. Ilyent a Bácskában nem láttam, órák hosszat el tudtam nézni őket, hihetetlenül gyors a mozgásuk. Az ottani népek a diótermés dézsmálásával vádolják őket, nekem nagyon kedves állatkáknak tüntek. A hegyen levő kápolnában nyugszik Hadik Mihály, a nagy törökverő, a híres Hadik András gróf édesapja.

Lendván 1954. február 9-én kezdtem el dolgozni. Az iskola évi programja szerint minden hónapban egy sportnapot tartottak. Február első felében a sportnap a síelés napja volt. Minden gyerek első osztálytól hozta a sítalpát. Férjem az algimnáziumban tanított, a nagyobb tanulókkal, a jó síelőkkal az ugratóra siklottak. Mi, Poros Leonkával, aki szintén bácskai születésű volt, és még előttem Lendvára került, lent álltunk a völgyben. Az iskolánk szlovén igazgatója kerített egy szánkót, felültetett bennünket, és megszánkóztatott. Mi, bácskaiak így sportoltunk. Férjem hamarosan nekem is

Férjem a Lendva-hegyen síel

Férjem vadászaton a Mura menti erdőkben

szerezett sítalpat, és rövid kiképzés után elindultam lefelé a dombon. Erről jobb nem írni. Többet estem, mint síeltem. Még a tévében sem szeretem a síversenyeket nézni, mert felidéződik bennem, hogy hányszor estem el a remek felszerelésben. Én a síkvidéki gyaloglásra születtem. Férjem egyre magyarázta, mutatgatta, hogyan kell egyensúlyozni csúszáskor, de nemigen tudott megtanítani a síelés fortélyaira. A mai napig a síkvidék szerelmese vagyok.

Muravidéken nincsenek parádés kocsifogatok, szekérrel csak a mezőre járnak. A teheneket is befogják, a gazda gyalog sétál a szekér mellett (eszembe jutott a bácskai gazda, aki nyakon veri a lovait, és robognak vele). Muravidéken nincsenek arabs lovak, csak a nagytestű muraközi lovak, azok nem is tudnak galoppozni, csak lépésben mennek. Nem vetnek muhart, mint a Bácskában. A szénát a réteken gyűjtik össze. Kétszer, háromszor is kaszálnak a nyár folyamán. Elsőrendű fűszéna, nagy pajtákban tárolják. Tejelnek is tőle a tehenek.

Lendván akkoriban külön igazgatóság alatt működött a négyosztályos elemi iskola és az algimnázium négy osztálya. Minden falunak volt iskolája két-két tanteremmel és két-két tanítói lakással. Régi, békebeli épületek, de szépen karbantartva. A legtöbb falusi iskola közvetlenül az első világháború előtt, 1914-ben épült. A környéken a legkisebb település tizenöt házzal Bánuta, de még ott is volt egy kis tanterem, akkoriban négy osztály működött kilenc gyerekkel. Minden faluban van legalább harangláb, néhol kápolna is, de csak ritkán járt ki a pap misézni.

Valójában Muravidéken érlelődött meg bennem a bácskai életsemlélet. Az ottani nép úgy emlegette a Bácskát, mint az édenkertet. A Bácska számukra a jólét Kánaánja volt. Ott hallottam először ezt a meghatározást: Bácska csak egy van. Felértékelődött a szememben a szülőföldem. Igaz, hogy ott sokkal tisztább levegőt szívtak, de rozskenyeret ettek. Ilyen a Bácskában abban az időben nem volt. Jelenleg szerény nyugdíjamból a drágább rozskenyeret vásárolok, mert a szakemberek szerint egészségesebb. Muravidéken egészségesebb az ételmezés. Anyósomnál ettem életemben először gombát, a Bácskában abban az időben még senki sem evett gombát. Ma már

Iskolai előadás: az *Elvarázsolt kastély* (1955)

Férjemmel a lendvai park előtt 1954-ben

divatba jött. Még az erdőbe is elvittek gombázni, mindenki ismerte a gombafajtákat. Én attól féltem, hogy a mérgezet szedem. Télire is szárítottak gombát. A mezőn szedték a papsalátát, ez egy igénytelen levelű növényke, de finom saláta készül belőle. A kertekben vörös káposztát termesztettek. Szenttamáson nem volt divat a vörös káposzta. A hurkát nem rizsával töltötték, hanem hajdinával.

Összehasonlítva nyelvüket a bácskaiakéval megállapítható, hogy a bácskaiak sokszor helytelenül ragoznak, de jellegzetes nyelvjárásuk nincs. A Lendva környéki magyarság helyesebben ragoz, de erős a tájszólás; például főnek mentem (fölfelé a dombra), lenek (lefelé), künek (kifelé), zsiba (kisliba), bürke (a levágott disznó bőre), akkorán mentünk (siettünk), tik (tyúk), kokas (kakas). A tölcseért 'kármentőnek' mondják, szerintem logikus elnevezés. Még néhány muravidéki tájszó: retuka (létra), püzsöle (kiscsibe), acsku (zacskó), áglál (ideiglenesen varr, fércel), akadik (akadály), bagu (bagoly), baligács (balkezes), bebe (süketnéma), csér (pocsolya), csörge (tepertő), dudog (morog), göbe (nőstény disznó), kóbi (ördög), mujku (buta), ollik (némely), párecli (esernyő), racsonya (öregember).

1953. november 11-én alakult meg Lendván a Szabadság Közművelődési Egyesület (Delavsko-prosvetno društvo „Svoboda”), amelynek keretében magyar színjátszó csoport is működött. Férjemmel előadásokat rendeztünk, bekapcsolódtunk a város kulturális életébe.

Férjem vadász volt, engem is elvezetett néha az erdőbe. Fenséges, szép vidék, alkalmam adódott összehasonlítani a természetet a bácskaival. A férjem sorolta: kőrifafa, gyertyánfa, égerfa, mi a Bácskában csak az akácfát és az eperfát ismertük. Ismerte a madárvilágot, amely nálunk szintén szegényesebb volt: veréb és szarka. Legszebb emlékként a virágos rét maradt meg az emlékezetemben. Tavasszal tengernyi hóvirág nyílt, fehérlett a mező, majd nyílt a mezei fehér nárcisz, a fehér margaréta, a fehér tőzike virág, a lila harangvirág (ma védett virágok). Ennél szebb látványban azóta sem volt részem. A Bácskában minden talpalatnyi földet felszántottak, a búzatáblákban csak pipacs és szarkaláb nyílik, esetleg rózsaszínű konkoly, de vadvirágos mező nincs. Hálás vagyok a sorsnak, hogy életem folyamán két különböző tájegységet ismerhettem meg.

Közben a Muravidéken bevezették a kétnyelvű oktatást. Minden tanítási órán magyarul és szlovénul is ismertetni kellett a tananyagot. Rendületlenül tanultam szlovénul: šola (iskola), svinčnik (ceruza), deklica (kislány), fant (fiú), hiša (ház), ena (egy), tovariš (elvtárs), a kommunizmusban így szólították a gyerekek a tanítót.

Az első közös nyaralásunk Szenttamáson
(Rajcsúr, 1954. július 25.)

Lendvai amatőr színjátszók 1954. június 27-én
A Kidölt májusfa című színdarabot rendezték férjessel